

УДК 792.01:7.01

Шумакова Світлана Миколаївна
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри режисури
Харківської державної академії культури
ORCID 0000-0003-1639-7981
svetlana-klr@ukr.net

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО: МІСТЕРІАЛЬНА «ФОРМУЛА» ВИРАЖЕННЯ ГЛИБИНИ Й НЕЗМІРНОСТІ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Мета роботи — розширити область осмислення містеріального виміру мистецтва театру в сукупності смислів, які перебувають в процесі постійного народження, зростання, трансформації і заміни новими в сенсі глибини розкриття трансцендентного, смисловідтворення як повного взаємного проникнення і вільної солідарності духовних і матеріальних, ідеальних і реальних сутностей. **Методологічну** основу дослідження складає фундаментальна філософсько-теоретична і культурологічна традиція західноєвропейської і вітчизняної думки, що включає розвиток свідомості в загальний процес культурно-історичного буття в його глибинних підставах: через трансформацію «життєсмислів», а ідея містеріального трактується як інтерпретуюча ціннісно-сутнісні шари і аспекти буття. Осмислення містеріального з точки зору трансресивної сутності — змістовий центр, навколо якого рухається осягнення його духовної природи і обривів. **Методологічна стратегія** передбачає єдність культурологічного, мистецтвознавчого, аксіологічного підходів і спирається на загальнонаукові методи аналізу і синтезу, зумовлюючи розширення оптик аналітики і розуміння глибинної смислової структури містеріального. **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні смислової організації містеріального виміру мистецтва театру, означення його енергетично-формотворчих складових й ціннісно-змістових характеристик в контексті аспектів існування й прояву містеріальності. **У висновках** сформульовано твердження: примат духовного над емпірично конкретним постає аксіологією концептуальних обґрунтувань містеріального, що може служити парадигмою сходження людини до бажаної точки, де Бог, де Дух, де є сакральне, яке лежить за межами розгортання метафізичного простору, в якому відкриваються нові шари смислотворення, що й вибудовує усвідомлення свого місця в світі, розуміння сенсу тези: «поставати одухотвореною людиною».

Ключові слова: смислова організація містеріальної структури; мистецтво театру як «священнодійство»; ціннісно-змістовні параметри.

Шумакова Светлана Николаевна, кандидат искусствоведения, старший преподаватель кафедры режиссуры Харьковской государственной академии культуры

Театральное искусство: мистерияльная «формула» выражения глубины и неизмеримости человеческого бытия

Цель работы — расширить область осмысления мистерияльного измерения искусства театра в единстве смыслов, находящихся в процессе постоянного рождения, роста, трансформации и замены новыми относительно глубины раскрытия трансцендентного и смыслообразования как полного взаимного проникновения, свободной солидарности духовных и материальных, идеальных и реальных сущностей. **Методологическую** основу исследования составляет фундаментальная философско-теоретическая и культурологическая традиция западноевропейской и отечественной мысли, включающая развитие сознания в общий процесс культурно-исторического бытия в его глубинных основаниях: через трансформацию «жизнессмыслов», а идея мистерияльного трактуется как интерпретирующая ценностно-сущностные слои и аспекты бытия. Осмысление мистерияльного с точки зрения трансресивной сущности — содержательный центр, вокруг которого движется постижение его духовной природы и горизонтов. **Методологическая стратегия** предполагает единство культурологического, искусствоведческого, аксиологического подходов и опирается на общенаучные методы анализа и синтеза, обнаруживая расширение оптик аналитики и понимания глубинной смысловой структуры мистерияльного. **Научная новизна** заключается в обосновании смысловой организации мистерияльной структуры, означивания ее энергетически-формообразующих составляющих и ценностно-содержательных характеристик в контексте аспектов существования и проявления мистерияльности. **В выводах** сформулировано утверждение: примат духовного над эмпирически конкретным предстает аксиологией концептуальных обоснований мистерияльного, что может служить парадигмой восхождения человека к желанной точке, где Бог, где Дух, где некое сакральное, лежащее за пределами развертывания метафизического пространства, открывающего новые слои смыслообразования, что собственно и выстраивает осознание своего места в мире и понимание смысла тезиса: «предстать человеком одухотворенным».

Ключевые слова: смысловая организация мистерияльной структуры; искусство как «священнодействие»; ценностно-содержательные параметры.

Shumakova Svetlana, PhD in Arts, Senior Lecturer at the Department of Art Direction, Kharkov State Academy of Culture

Theatrical art: The Mystery of theatrical art as a "formula" of the expression of the depth and immeasurability of human existence

The purpose of the research is to broaden the field of understanding of the mysterious foundations of the theatrical art from the point of view of the unity of meanings that are in the process of constant birth, growth, transformation and replacement by new relatively complete disclosure of transcendental and meaningfulness as complete mutual penetration, free solidarity of spiritual and material, ideal and real essences. **The methodological** basis of the research is the fundamental philosophical-theoretical and cultural tradition of Western European and Russian thought, including the development of consciousness in the general process of cultural and historical life in its deepest foundations: through the transformation of "life-meaning", and the

idea of the mystery is interpreted as interpreting the value-essential layers and aspects of being. The comprehension of the mystery from the point of view of the transgressive essence is a substantial center around which the study of its spiritual dimensions, nature, dialectics, Methodological research strategy tends to the synthesis of cultural, art and axiological approaches, providing for the expansion of analysts' optics, understanding of the deep semantic structure of the mystery. **Scientific novelty** consists in the substantiation of the semantic organization of the mysterial structure, its value-content characteristics in the context of the art-cultural and cultural aspects of existence and manifestation of the mysterial, which allows us to identify the energy-form-forming components of it. **The conclusions:** the primacy of the spiritual over the empirically concrete appears as the axiology of the conceptual substantiations of the mystery, which can serve as the paradigm of the ascent of man to the desired point where God, where the Spirit, where there is some, lying outside the unfolding of the metaphysical space in which new layers are opened creating meanings, building awareness of their place in the world and a correct understanding of how to be to "appear as a person."

Key words: the so-called organization of the mystery structure; "art as a priesthood"; value-meaningful parameters.

Актуальність і постановка питання. Одвічно хвилююча уми тема духовного пошуку, метою якого був би шлях до спрямованої назустріч людині сакральної сили, в мистецтві ніколи не втрачає своєї актуальності.

Оскільки справжнім, дійсним, мистецтвом, що окреслює лінію, по якій може бути здійснений шлях істинного художника до вищої ідеї, можна вважати «всьяке відчутне зображення явища з точки зору його остаточного стану», «в світлі майбутнього світу» [2], то уявлення про дійсне мистецтво і його життєважливе творення відповідають смислової організації містеріального. Таким чином, якщо свідомість людини як художника-творця, службовця вищої ідеї, здатна перетворити реальність, в якій існує, то сама людина стає залученою до містеріального, відповідно, містеріальність виявляється ціннісно-стильовою якістю справжнього мистецтва, ідея якого перетворення дійсності, дієвого практичного пристрою по здійсненню містеріального процесу з метою перетворення себе і світу. Тож, початкова формула досконалого мистецтва, що має «одухотворити справжнє життя» трансформується в імператив — «мистецтво як священнодійство» [6].

Єдина містерія як найфундаментальніша форма театру, з якої проростали майбутні театральні системи, апріорно визнані в сенсі театральності притаманними сутнісному сценічному священнодійству, по суті, — сакральною — проіснувала, ніколи не зникаючи від витоків театру і аж до сьогодні, навіть як магістральний жанр доби і головне державне дійство. Адже у самій своїй сутності вона є «надбаченням», бо мета містерії — сакральна та її засоби сакралізовані як безвідносно вершинні досягнення мистецтва. Відтак уся система естетичних категорій постає похідною від «сакрального» як настанова до оперування сакральними символами, творчого устремління «зсередини-назовні», порядку втілення ідеї, ідеальної мети. Вичерпне розуміння пластів смислової наповненості містеріальної структури з метою аргументації в ракурсі з'єднання трансцендентного й іманентного вимірів буття, його ідеальної мети як повного взаємного проникнення і вільної солідарності духовних і матеріальних, ідеальних і реальних сутностей, на жаль, не існує, бо історія сакральних дійств, що розпорошена у величезному діапазоні текстів, унеможлиблює відбиття канонічного історіографічного огляду проблематики, бо цьому слід було б присвятити цілий масив наукових інтенцій і дослідницьких розвідок. І оскільки містеріальність мистецтва театру, по суті, приречена залишатися вичерпно не формалізованою завдяки характеру свого побутування, бо повністю принципово не є виразимою, спробуємо з огляду на контекстуальність пластів і горизонтів духовних смислів окреслити її енергетично-формотворчі складові й ціннісно-змістові характеристики.

Огляд наукових публікацій. Аналіз театрознавчих, мистецтвознавчих й культурологічно-філософських дослідницьких розвідок, пов'язаних з означеною проблемою, складає певні теоретико-методологічні передумови її осмислення.

Театрознавчий кут зору в сенсі розширення меж і поглиблення уявлень сприяє комплексному баченню досліджуваної природи містеріальності мистецтва театру. Тож, театрознавчий підхід, представлений роботами теоретиків і практиків театру: Б. Ніколеску, Г. Бану, М. Борье, Р. Хеймана, М. Есліна, І. Ватсона, Д. Тернера, К. Амон-Сірежольса, А. Бартошевича, Н. Пісочинського, І. Губанової, В. Максимова, Ю. Бербоєнь, П. Степанової, В. Демчог, Ж. Наджа, Н. Ісаєвої, Ф. Тавіані, Е. Кузиною, В. Колязіна, Л. Коптєва, А. Аникста, Т. Бачеліс, Л. Фляші, Е. Бутенко, Н. Маньковської, А. Мнушкіної, Б. Юхананова, Т. Кузовчковою, Е. Шіфферс, кореспондується з поглядами в області культурології: Ю. Лотмана, В. Топорова, М. Епштейна; філософії театру: Ж.-Л. Маріон, А. Шестаковою, Л. Капустіною, М. Мамардашвілі; філософії культури: М. Еліаде, Л. Блага; історії: В. Малявіна, С. Серової; філософії: І. Канта, Н. Карпіцого, Р. Барханова, А. Круглова, В. Семенова, Л. Авер'янова, Н. Хамітова, Н. Бердяєва, А. Лосєва, Р. Штайнера, В. Огорокова; нарешті, з логікою суджень, що апелюють до осягнення культури в контексті гуманітарної свідомості: М. Бахтіна, О. Белого, Н. Бердяєва, М. Кагана, А. Лосєва, В. Соловйова, К.-Г. Юнга тощо.

Мета роботи — розширити область осмислення містеріального виміру мистецтва театру в сукупності смислів, які перебувають в процесі постійного народження, зростання, трансформації і заміни новими в сенсі повноти розкриття трансцендентного, смислотворення як повного взаємного проникнення і вільної солідарності духовних і матеріальних, ідеальних і реальних сутностей.

Виклад основного матеріалу. Залишаючи за рамками даного дослідницького інтересу раніше розроблені в тій чи іншій мірі різноспрямовані аспекти проблемного поля містеріальності мистецтва

театру, головним чином з точки зору структурно-семіотичного підходу, спробуємо окреслити пласти його ціннісно-смыслового змісту.

Оскільки онтологічна територія сакрального рухлива, містеріальність сценічного мистецтва унаочнює сакральні ідеї в сенсі сприйняття у річищі осягнення духовних пластів змісту сакрального — безперечної історичної істини — істини, що оперує протиставлення профанного і сакрального, затверджує принципний сенс в становленні Духа і, отже, протистоїть і розчаровується у всіх зовнішніх формах вираження, в яких світ, що володіє багатозначною і диссонансною структурою, постає в трансцендентно-каузальних зв'язках, які особливо навмисно артикулюються. Вихідна передумова смыслового потенціалу містеріального — переосмислення і попереднього, і сьогодення, і, головним чином, можливого майбутнього за принципом амбівалентності ціннісних опозицій «духовне/тілесне», «змістовне/пусте», «неминуще/сьогодшнє» як сутнісної моделі дійсності, яка призводить до абсолютного пріоритету змісту, що регламентує людське життя в світлі поглиблення уявлень про цілісність світу, «надбуттєвого сенсу», що відкриває доступ до духовних висот, насичує саму тканину життя вищими переживаннями і цінностями, надає їй екзистенціальне і сутнісне духовно-творче вимірювання.

Аналіз досліджуваного етимологічного шару концепту "mystery" на основі даних Online Etymology Dictionary, виявляє, що первісне значення слова "mystery" так чи інакше пов'язане з релігійним розумінням божественного, визначенням місця людини в світі, і вперше використано при перекладі Священного писання на грецьку мову. У міру розвитку мови слово набуло додаткових значень релігійної сутності — «таїнство з духовним сенсом», «правда через Божественне одкровення», «приховане духовне значення», «містична істина» (truth via divine revelation, hidden spiritual significance, mystical truth), що зустрічаються при згадці пов'язаної з літургійною драмою Середньовічної Європи містерії. Значення, які не співвідносяться з релігією, з'явилися трохи пізніше: «щось приховане, таємне, таємниця, загадка» (a hidden or secret thing).

Містеріальне проявляє глобальний і осмислений вираз того, що в існуючому світі саме час «живе» мерехтіннями як фрагментарними відображеннями вічного світопорядку, в якому, на жаль, править неевклідова логіка, а ніби логіка навпаки, логіка парадоксу, що складається з несподіванок, з ходів, які протилежні очевидним, що, в звичайно рахунку, «осмислює» нагальну реальність, як неспробну увібрати в себе безліч вічних смислів. Іншими словами, смысло-змістово диференціює дійсність як опозицію «сакральне/профанне», усвідомлюваної в ракурсі трансценденції, поляризації на два плани низьке і високе, земне і небесне, що є смысловими еквівалентами сакральної сфери, вихідної екзистенціальної цілісності світорозуміння — оскільки «саме життя в його найбільш драматичних колізіях, все далі відходить від зовнішнього дійства, все більше йде в глибину душі» [5].

Містерія, втілюючи модель світу і дотримуючись позачасових завдань, не прагне до вибудовування власного простору, скоріше, точно повторює обриси світобудови, втіленої реальності, тим самим, знімаючи протиставлення між театром і світом. Збіг смыслового простору світу і театру, безумовно, знаменно і визначає художній тип іманентного простору містерії простору споглядання, — де незриме стає очевидно зримим, перевертаючи опозицію «невидиме/видиме», по суті, залишаючи поза полем свого зору буттєве, однак акцентуючи світ вищих значень, що володіє вищою реальністю. У власному просторі містерія пред'являє весь світ, відображаючи непорушну цілісність світобудови — «світ—театр /театр—світ». Будучи світом в буквальному сенсі, містерія пропонує на власні очі побачити будову світу крізь призму його вищих смислів.

Це своєрідний «мікрокосм», в якому концентрується і відбивається образ усього світу. В ідеї містеріальності, що постає і нарративною моделлю і міститься прагнення до узагальнення, ущільнюється концентричність світовідчуття і естетика життєтворчості в світлі обґрунтування обумовленості містеріального уявлення про просторово-часову нескінченність світу, яка розуміється як невичерпне розмаїття якісних форм, потенційних і актуальних, що має безпосередній вихід на теорію культурної творчості.

Можна сказати, що вихід до обґрунтування містеріальної ідеї як змістотворної живої цілісності, розгляд її в енергетичних, формопороджуючих аспектах, всебічно втілює системний прояв сутнісної сукупності смислів світобудови, що знаходяться в процесі постійного народження, зростання, трансформації та заміни новими. Іншими словами, розкриття тісного взаємозв'язку образу Містерії і Храму, які об'єднуються в духовному прагненні до перетворення тілесного і духовного начал, прориву в трансцендентне.

Варіабельність і гнучкість структури містеріального відображає скоріше не естетичну вичерпність, а манеру відтворення життя як породження інтегруючого центру свідомості, що втілює смисли і пов'язує їх воедино, насичуючи змістом і спонукальною силою такі структури, як життєві цілі і цінності.

Містеріальне осмислення не виражає і не зображує, але знаменує ті самі шукання духу, шляхи від видимого до невидимого, зовнішнього до прихованого, всеохоплюючої реальності трансцендентного, що надає сенс повсякденності і втілює її змістовну глибину як прагнення людини всебічно досліджувати себе, прагнення до повноти існування, не абсолютизуючи тільки один параметр реальності, головним чином — розум — на шкоду всім іншим і, перш за все, духовному параметру власного буття.

Містеріальне, що принципово, крізь призму своїх *енергетично-формотворчих складових* концентрує в мінімальній кількості уявлень максимальний заряд енергії, необхідної для здійснення переходу до явищ духовного, метафізичного, в сутності, до мети духовного розвитку і збудження бурхливих шукань і пробудження творчих сил як внутрішній духовний переворот та інша спрямованість свідомості до перспективи трансцендентного, погляд на інше сприйняття буття не як пізнання, а радше як перетворення

світу, і не як «життерозуміння», а «життетворення»: творення реальності відповідно до божественних ідеалів Істини, Добра і Краси з високим потенціалом творчої енергії, що реалізує смисловідтверення, яке відрізняється особливою натхненністю, піднесенням й вознесінням.

Містеріальне, переживаючи трансцендентне у всій його конкретиці, передбачає трансцендентний вимір людини і світу. Трансцендентальне розуміється як основа встановлення апріорних передумов пізнання, апріорного змісту, що з'єднує різні пласти реальності, в яких існує, розкриваючи з точки зору ідей, володіючих абсолютною реальністю саме як частина Абсолюту — досконалої і незмінної першооснови буття, джерела і початкового базису всього того, що протиставляється відносному, мінливому, повсякденному життю людини з двоїстою сутністю трансцендентального: з одного боку, вираженням внутрішньої духовної суті; з іншого — розкриттям ставлення до світу навколишнього як інструментарія, за допомогою якого, за І. Кантом, душа споглядає сама себе [2].

Містеріальне осмислення трансцендентального апелює до всепроникаючої, всепронизуючої і всеоб'єднуючої енергії, схвильованості психологічного тону щодо духовного зростання, спрямованості в майбутнє і безмежної віри в досягнення ідеалів, нарешті, концепційних основ обрання шляху до Бога.

Змістовна сутність трансцендентального кореспондується з смисловим наповненням акту трансгресії (грец. *Trans* — кризь; *gress* — рух), що розкриває сенс переходу кордонів між можливим і неможливим, який позначає суть тих духовних процесів, які відбуваються в людині здійсненням шляху порушень загальноприйнятих поглядів, кинутого самому собі виклику, що, по суті, дозволяє людині «подолати в собі бар'єри, щоб вийти за межі своїх власних обмежень, заповнити те, що в нас є нашою ж власною порожнею для «самоздійснення» [5].

Походячи від латинського дієслова «*transcendere*», що означає «перехід за», «переступання за кордон», «трансцендентальне» розуміється як пізнання, тобто, будь-який зміст, що з'єднує різні реальності, в яких існує, тобто мається на увазі все те, що є поза межним, потойбічним і знаходиться за межами досвіду апріорного змісту, що робить можливим і досвід і пізнання. Міркування про перехід людської сутності в нове інобуття з усіма смисловими акцентами, пов'язує трансцендентальне з переходом від поняття тіла до поняття душі, тобто «трансцендентного» в сенсі критичної філософії І. Канта, що надав особливий понятійний статус «трансцендентальному», вживаючи німецьке «*transcendental*». «*Trans*» — рух «через», кризь простір, перетинання його, у свою чергу, «*dens*» — «щільний, густий», тож поєднання смислових одиниць слова розкриває поняття, як рух «кризь» або «через» щільне, за межі щільного, матеріального, пов'язуючи його з тонкими матеріями [5].

Містерія не містить в собі можливості тверджень щодо амбівалентності релігійного, «позанаходженням» відносно страху Божого, що постає не страхом «від» трансцендентного, а навпаки, страхом, який уможлиблює «рух до» трансцендентного й «в горизонті» трансцендентного, що сприймається людиною не локально, не умоглядно, а конкретно, всім життям, всім своїм єством. Бог відкривається як любов, світло, «всеосяйна ідея», і людина пориває зі своїм приватним існуванням й проривається до єднання з божественним — з любов'ю — як істинним духовним зростанням. Тим самим, людина переосмислює саму себе з позиції досконалості й недосконалості, «з'єднуючись з Богом кращою частиною своєї душі, і приносячи в жертву гіршу». Поставив на перше місце грандіозне завдання ідеального вдосконалення людини, зв'язавши ідеал нескінченний, з кінцевим, емпіричним, недвозначним ідеалом вдосконалення як необхідною умовою здійснення в людині абсолютного добра [3; 5].

Формуючись на основі неоднозначності відносин «життєвого світу» і «світу духовного», існуюче в просторі особливої смислової реальності, містеріальне проявляє аксіологічне ядро «трансцендентної смислової тканини» поза свідомістю як «формулу» вираження глибини і незмірності людського буття.

Містеріальність мистецтва театру, руйнуюча загальноприйняті межі театру, — не відхід від життя, а «шлях до життя», «підручник навчання духовності», призначення якого допомогти людині піднятися до іншої якості його душевного стану, відмінного від повсякденного життя, навіть, до кинутого самому собі виклику, змінити себе, щоб досягти іншого стану, іншого досвіду здійснення духовного пошуку. Це шлях духовної еволюції, що розкриває життя в причинно-наслідкових зв'язках і розсуває загальноприйняті межі пізнання, покликаний «піднімати щільне до тонкого», щоб потім знову «звести тонке до реальності більш буденної», звернений до трансцендентальної сфери людини, до його тонкоматеріальної суті — душі, здатної нескінченно перетворюватися і знаходити сенс на самому безплідному, здавалося б, ґрунті — як усвідомлення істини: «без духовного дихання» людина не є людиною [4; 1].

Щодо окреслення сутнісних підстав й ціннісно-змістових характеристик театральної містеріальності як явища багатовимірного, слід зазначити, що містеріальне розкриває преображення життя у єднанні з Богом, початок якому має бути покладено в земному житті. Звертаючись до глибинних пластів людського сприйняття, сценічна містеріальність говорить мовою тонкого світу, мовою архетипів, що відбиває різні сторони єдиної Реальності в різних площинах людського буття, оголюючи духовні аспекти життя людини на різних рівнях, виявляючи різні грані. Містеріальність висуває на перший план духовність як головну якість й місіонерську сутність мистецтва театру, його духовну межу, що розхитує кордони мистецтва й виростає в священнодійство, в творіння, в кінцевому підсумку, переростання в теургію, прагу гармонії й цілісності нового світосприйняття, нового типу творіння як *проникливого розуміння*.

Сценічна містеріальність криється у вираженні невимовного, незбагненого в двох перспективах — перспективі мистецькій і не-мистецькій, простору метапозиції, погляду з боку, відстороненого людського

судження про сенс життя. Тож, містеральність мистецтва театру апелює до його вищої місії: відтворення міри духовності за допомогою особливої форми пізнання світу — мистецтва, за Мішелем Фуко, як «вихід за межі», перехід від можливого до неможливого, «хімерного схрещення подій — фігур буття, які поза цим схрещенням не знають свого існування» [6]; разом з тим, до принципової здатності управляти енергією, що знаходиться навколо й усередині людини як співвідношення уявлень із законами буття, поняттям «трансцендентного», що є за межами досвіду. Інтегральним ціннісно-змістовим підґрунтям постає впорядкованість життя згідно вихідного примата духовних цінностей у всіх аспектах «подвійності» природи людини й буття, переважна якість якого збігається з раціональним полюсом ціннісно-культурної шкали, коли основний акцент зроблений відповідно до: цінностей когнітивної діяльності (Істини); естетичного сприйняття (Краси); соціальної моралі (Добра); і, нарешті, конституюючої всі інші цінності в єдине соціальне ціле (Користі). Іншими словами, коли балансує гармонізуюча енергія людини, віддана на службу Істині і Добру. Подібний «інтегралізм» характеризується логіко-значущим взаємозв'язком всіх істотних компонентів особистості, коли «наріжним каменем» лежить принцип виявлення того загального смислового поля, сутнісний центр якого — духовний імпульс, оскільки вкорінює особливий сенс — устремління до очищення душі, що виявляється постулятивним [3; 5].

Модель інтегральної ціннісної системи в контексті містеральності мистецтва театру — результуючої і гармонізуючої ціннісний зразок — повноцінного і адекватного визначення і розуміння сутності людського життя, по суті, виходить з тези про те, що в межах, заданих константними: власною системою істини і знання, власною філософією і світоглядом, релігією і зразком «святості», уявленнями «правого» і «неналежного» як загальноприйнятих істин, конвенціональних цінностей і моральних структур, так чи інакше, постає прямим сходженням до ідеаціонального майбуття через очищення, відродження духовних цінностей, морального відродження.

Висновки. Примат духовного над емпірично конкретним постає аксіологією концептуальних обґрунтувань містерального, що може служити парадигмою сходження людини до бажаної точки, де Бог, де Дух, де є сакральне, яке лежить за межами розгортання метафізичного простору, в якому відкриваються нові шари смислотворення, що й вибудовує усвідомлення свого місця в світі, розуміння сенсу тези: «поставати одухотвореною людиною».

Література

1. Кайуа Р. Миф и человек. Человек и сакральное. URL: <ftp://www.fedy-diary.ru/html/042011/24042011-06a.html> (дата обращения: 28.06.2018).
2. Мейер А. А. Философские сочинения. Париж: La Presse Libre, 1982. 471 с.
3. Milbank J. Theology and Social Theory: Beyond Secular Reason. Oxford, UK, Cambridge, US: Blackwell, 1990. 443 p.
4. Söderblom N. Das Werden des Gottesglaubens. Untersuchungen über die Anfänge der Religion. Leipzig: I. C. Hinrichs, 1916. 398 s.
5. Rorty R., Vattimo G. The Future of Religion. New York: Columbia University Press, 2005. 89 p.
6. Мишель Фуко в интервью Алена Бадью 1965 года. 2012. URL: <ftp://theoryandpractice.ru/posts/5556-cheloveka-na-samom-dele-ne-sushchestvuetmishel-fuko-o-tom-chto-takoe-psikhologiya> (дата звернення: 28.06.2018).

References

1. Kaiua, R. (2011). Mif i chelovek. Chelovek i sakral'noe. Retrieved from <http://www.fedy-diary.ru/html/042011/24042011-06a.html> [in Ukrainian].
2. Meier, A.A. (1982). Filosofskie sochineniya. Parizh: La Presse Libre [in France].
3. Milbank, J. (1990). Theology and Social Theory: Beyond Secular Reason. Oxford, UK, Cambridge, US: Blackwell [in UK].
4. Söderblom, N. (1916). Das Werden des Gottesglaubens. Untersuchungen über die Anfänge der Religion. Leipzig: I. C. Hinrichs [in Germany].
5. Rorty, R. & Vattimo G. (2005). The Future of Religion. New York: Columbia University Press, [in USA].
6. Mishel' Fuko v interv'yu Alena Bad'yu 1965 goda. (2012). Retrieved from <http://theoryandpractice.ru/posts/5556-cheloveka-na-samom-dele-ne-sushchestvuet-mishelfuko-o-tom-chto-takoe-psikhologiya> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.06.2018 р.